

UN NOU CICLE DE REFREDAMENT?

La possibilitat que el clima d'Espanya i la resta d'Europa es trobe immers en un nou cicle de refredament centra actualment un dels debats candents en el món de la meteorologia i la climatologia. Allò que s'ha succeït en els anys vuitanta i noranta del segle XX, el període més càlid des que es va iniciar el registre sistemàtic de dades meteorològiques, constitueix una anomalia notable, atesa la successió d'episodis atmosfèrics violents i les altes mitjanes de temperatura observades en nombroses zones del planeta. Dins d'aquest període, el decenni 1986-95 és destacable per nombrosos motius, especialment en el que concerneix al comportament de l'atmosfera en tot el vessant mediterrani de la península Ibèrica, els hiverns de la qual van ser molt més temperats que normalment a causa dels canvis en la circulació general de l'atmosfera. Mesos com ara el febrer de 1990 van marcar un fita per les altes temperatures que van portar els persistents vents de ponent a Catalunya, la Comunitat Valenciana i Múrcia. Aquell febrer, el més càlid del segle XX per a nombrosos observatoris meteorològics del Mediterrani, València va registrar una temperatura mitjana de 15 °C, pròpia d'un mes plenament primaveral com ara abril. Va ser el clímax de l'escalfament observat en les dues últimes dècades del segle passat, en què les comunitats mediterrànies també van ser escenari de temporals excepcionals de pluges torrencials, com els d'octubre i novembre de 1982 a Catalunya i la Comunitat Valenciana. Segons els informes de les Nacions Unides, a escala planetària 1998 va ser l'any en què l'escalfament global va tocar sostre, amb la mitjana màxima de

temperatura que s'ha registrat en el globus, si bé és cert que a Espanya la majoria dels observatoris de la xarxa meteorològica va marcar els valors més alts l'any 1997.

Però durant el lustre 1996-2000, a pesar dels màxims tèrmics esmentats, el comportament climàtic a Europa occidental i, per extensió, a Espanya va mostrar signes de canvi. En aquests últims deu anys els hiverns no sols han iniciat una tendència aparent cap a la normalitat perduda entre 1986 i 1995, sinó que alguns d'ells han estat excepcionalment freds, si no en tot Espanya sí en bona part d'ella. El pronunciat flux de circulació atmosfèrica zonal que es va donar en el

període càlid, amb vents de ponent persistents, sembla haver-se trencat i els últims hiverns s'han caracteritzat en gran part per adveccions d'aire polar o per fluxos d'aire del nord procedent de l'interior del continent europeu. En aquest context, l'hivern 2004-2005 va ser singular, no tant pels rècords de fred que es van assolir en algunes comunitats, com Navarra, sinó per la persistència de la invasió

d'aire polar, que en la pràctica es pot considerar que va comprendre des del gener fins a la primera quinzena de març del 2005.

També l'hivern 2005-2006 s'està caracteritzant pel domini de la circulació del nord –en contrapunt amb allò que s'ha succeït en les dues dècades anteriors– i per un clar augment de la freqüència de nevades en nombroses serralades de l'interior. En algunes serres de la Ibèrica, com Javalambre i els Montes Universales, la neu ha romàs als cims des de primers de novembre fins al final de l'hivern, un fet que no es produïa

«EN EL CLIMA NO POT DONAR-SE RES PER FET, JA QUE UNA DE LES SEUES MÀXIMES ACTUALS PAREIX SER LA VARIABILITAT»

© Ferran Montenegro / Levante-EMV

Font gelada a València, al Palau de Congressos, durant la invasió d'aire polar del gener del 2005.

© Vicente Aupí

Perspectiva de la serralada pirinenca des de l'observatori astronòmic de Pic du Midi, al vessant francès.

Imatge del satèl·lit NOAA del dia 24 de desembre del 2001, en què s'observa l'espessa capa de neu que cobria àmplies zones del quadrant nord-est peninsular. (NOAA.)

des de fa bastants anys. En canvi, i a més d'una clara disminució de la freqüència de les nevades en comparació amb la situació que es donava a mitjan segle XX, en les dècades dels vuitanta i els noranta era molt habitual que la capa deixada pels temporals de neu esporàdics es fonguera molt prompte a causa de canvis sobtats en la circulació atmosfèrica que deparaven l'entrada d'aire temperat d'origen subtropical.

No obstant això, ara es pot afirmar, amb fets a la mà, que des de 1996 la freqüència de les nevades sobre la península ha augmentat respecte a la del període càlid comentat i està assolint índexs que recorden els de la primera meitat del segle XX. Els temporals de neu de 1996, 1997, 2001, 2003, 2004, 2005 i 2006 suggereixen un nou escenari hivernal o, almenys, una ruptura amb les condicions del període 1980-1995. I igualment s'han trencat alguns aspectes del règim tèrmic d'aquest últim període, en què excepte situacions concretes com la de l'onada d'aire polar de gener de 1985, pràcticament tot el litoral mediterrani es va veure lliure de gelades, mentre que en aquests primers anys del segle XXI els termòmetres semblen trobar major facilitat per a descendir per davall dels 0 °C. Desembre del 2001, per exemple, va ser espectacular no sols per la tornada de les gelades i les neus a les zones costaneres del Mediterrani, sinó pel final tan gèlid que va tenir, que a les zones més fredes del quadrant nord-est es va caracteritzar per la reiteració de temperatures mínimes de -15 a -25 °C durant uns quants dies seguits.

En tot cas, aquesta anàlisi es refereix als hiverns, ja que no cal anar-se'n molt lluny per trobar estius excepcionalment càlids, com el de 2003. I és que en el clima no pot donar-se res per fet, ja que una de les seues màximes actuals pareix ser la variabilitat, de manera que caldrà estar atents a l'evolució dels pròxims anys per a saber si realment —o no— ens trobem davant un nou cicle de refredament al racó del planeta que habitem.

VICENTE AUPÍ
Levante-EMV